

การศึกษาการจัดโครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลด้านสิ่งแวดล้อม  
จากกรมสามัญศึกษา : กรณีศึกษา โรงเรียนสารวิทยา กรุงเทพมหานคร



เรือเอกหญิงกุสุมาลย์ มาแมนสกุล

สถาบันวิจัยบริการ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต

สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ ภาควิชาพลศึกษา

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

ปีการศึกษา 2540

ISBN 974-638-762-6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

28 ก.พ. 2545

117443012

**A STUDY OF ENVIRONMENTAL PROGRAM MANAGEMENT IN THE SECONDARY  
SCHOOL RECEIVED THE ENVIRONMENT AWARD FROM DEPARTMENT  
OF GENERAL EDUCATION : A CASE STUDY OF SARAVITAYA SCHOOL,  
BANGKOK METROPOLIS**

**LIEUTENANT. KUSUMAHN MAMAINSAKUL RTN**

สถาบันวิทยบริการ

**A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements  
for the Degree of Master of Education in Health Education**

**Department of Physical Education**

**Graduate School**

**Chulalongkorn University**

**Academic Year 1997**

**ISBN 974-638-762-6**

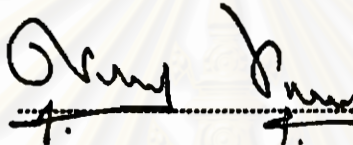
หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาการจัดโครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัล  
ด้านสิ่งแวดล้อมจากกรมสามัญศึกษา : กรณีศึกษา โรงเรียนสารวิทยา  
กรุงเทพมหานคร

โดย เรือเอกหญิง กุศุมาลัย มาแปนสกุล

ภาควิชา พลศึกษา

อาจารย์ที่ปรึกษา รองศาสตราจารย์ ดร.รัชณี ขวัญบุญจัน

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้นำวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่ง  
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทบัณฑิต

  
.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย  
(ศาสตราจารย์ นพ. สุภวัฒน์ ชุตินวงศ์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

  
.....ประธานกรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.นอมธรรมา วัฒนบูรานนท์)

  
.....อาจารย์ที่ปรึกษา

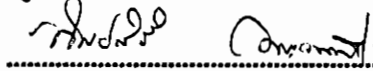
(รองศาสตราจารย์ ดร.รัชณี ขวัญบุญจัน)

  
.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สุวัฒนา สุวรรณเชตนิคม)

  
.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.พิมพ์พันธ์ เละคุปต์)

  
.....กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ทิพย์ศิริ กาญจนวาตี)

กุศมาลย์ มาแมนสฤต : การศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนมัธยมศึกษาที่ได้รับรางวัลด้านสิ่งแวดล้อม จากกรมสามัญศึกษา : กรณีศึกษา โรงเรียนสารวิทยา กรุงเทพมหานคร (A STUDY OF ENVIRONMENTAL PROGRAM MANAGEMENT IN THE SECONDARY SCHOOL RECEIVED THE ENVIRONMENT AWARD FROM DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION : A CASE STUDY OF SARAVITAYA SCHOOL, BANGKOK METROPOLIS)  
 อ.ที่ปรึกษา : รศ.ดร.รัชมี ขวัญบุญจัน, 161 หน้า ISBN 974-638-762-6

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการจัดการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียนที่ได้รับรางวัลด้านสิ่งแวดล้อม จากกรมสามัญศึกษา : กรณีศึกษา โรงเรียนสารวิทยา กรุงเทพมหานคร ในด้านวัตถุประสงค์ ลักษณะของโครงการ บุคลากร กิจกรรม งบประมาณ ผลที่ได้รับ รวมทั้งปัญหาในการจัดการสิ่งแวดล้อม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ แบบสัมภาษณ์ แบบสังเกต และแบบสำรวจข้อมูล ประชากรที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียนจำนวน 1 คน ครูผู้รับผิดชอบโครงการจำนวน 20 คน และนักเรียนที่เข้าร่วมในโครงการ จำนวน 60 คน

จากการศึกษาพบว่า โครงการที่จัดขึ้นมีวัตถุประสงค์ในการจัดเพื่อกระตุ้นให้เกิดความตระหนัก ให้ความรู้ ปลูกฝังจิตสำนึก ฝึกให้เกิดทักษะ และมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม โดยโครงการที่จัดขึ้นมี 4 ลักษณะ คือ โครงการที่ส่งเสริมทางด้านกายภาพ โครงการพัฒนาการเรียนการสอน โครงการเสริมสร้างลักษณะนิสัย และโครงการเกี่ยวกับเมล็ดพันธ์และสิ่งปลูกฎ โดยจัดท่านเป็นโครงการย่อยรวม 20 โครงการ มีระยะเวลาการดำเนินงานของโครงการเป็น 4 แบบ คือ โครงการระยะสั้นดำเนินงานเสร็จสิ้นในระยะเวลา 3-14 วัน โครงการระยะ 1 ภาคการศึกษา โครงการที่ดำเนินงานตลอดปีการศึกษา และโครงการระยะยาวดำเนินงานติดต่อกันหลายปี บุคลากรที่เกี่ยวข้องในการจัดโครงการ ได้แก่ ผู้บริหารซึ่งเป็นผู้กำหนดนโยบาย ครูซึ่งเป็นผู้รับผิดชอบในการจัดและควบคุมการดำเนินงานของโครงการ นักเรียนซึ่งเป็นผู้เข้าร่วมโครงการ และเป็นผู้ลงมือปฏิบัติกิจกรรมต่าง ๆ เพื่ออนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม

กิจกรรมที่จัดขึ้นมี 2 ลักษณะ คือ โครงการที่จัดขึ้นนอกห้องเรียน มีจำนวน 18 โครงการ และโครงการที่จัดขึ้นในห้องเรียน มีจำนวน 2 โครงการ งบประมาณที่ใช้ส่วนใหญ่ได้รับการจัดสรรจากงบประมาณการศึกษา และส่วนหนึ่งได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น ๆ เช่น สมาคมผู้ปกครอง บริษัทกระวี องค์กรชุมชน และสถาบันสิ่งแวดล้อมไทย

ผลการดำเนินงานทำให้เกิดการพัฒนาและปรับปรุงสภาพแวดล้อมภายในโรงเรียน นักเรียนมีพฤติกรรมในการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม ครูมีโอกาสได้เรียนรู้วิชาการใหม่ ๆ ในเรื่องการอนุรักษ์และรักษาสิ่งแวดล้อม และชุมชนได้รับการพัฒนาไปพร้อม ๆ กับโรงเรียน

ปัญหาในการจัดการโครงการมีเพียงเล็กน้อย เช่น โครงการมีจำนวนมากเกินไปทำให้ครูซึ่งมีภารกิจอื่น ๆ นอกเหนือจากการจัดทำโครงการมีเวลาไม่เพียงพอ และบางโครงการไม่สามารถให้เด็กทุกคนเข้าร่วมได้

ภาควิชา	พลศึกษา	ลายมือชื่อนิติศ.....กุศมาลย์ มาแมนสฤต.....
สาขาวิชา	สุขศึกษา	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....รัชมาบุญจัน.....
ปีการศึกษา	2540	ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....



## 3970132327 : MAJOR HEALTH EDUCATION

KEYWORD: ENVIRONMENTAL PROGRAM MANAGEMENT / RECEIVED THE ENVIRONMENT AWARD / CASE STUDY  
KUSUMAHN MAMAINSAKUL : A STUDY OF ENVIRONMENTAL PROGRAM  
MANAGEMENT IN THE SECONDARY SCHOOL RECEIVED THE ENVIRONMENT  
AWARD FROM DEPARTMENT OF GENERAL EDUCATION - A CASE STUDY OF  
SARAVITAYA SCHOOL, BANGKOK METROPOLIS. THESIS ADVISOR : ASSOC. PROF.  
RAJANEE QUANBOONCHAN, Ph.D. 161 pp. ISBN 974-638-762-6

The purpose of this research was to study the environmental program management in the secondary school received the environmental award from Department of General Education. The case study of Saravitaya School was carried out in the aspects of the program' objective, characteristics, personnel, activities, budget resources, results, and problems. The research instruments consisted of questionnaires, observation forms, and documentary survey forms. The samples were one administrator, twenty teachers who were responsible for the programs, and sixty students who participated in the program.

In this case study, the objectives of the program were to impel the environmental problems realization, to provide the environmental knowledge, to implant environmental self-appreciation, and to encourage one's skill and cooperation in environmental preservation. The program consisted of four main aspects namely; (1) the Physical Strengthening Program, (2) the Teaching and Education Development Program, (3) the Encouraging Good Behavior Practices Program, and (4) the Pollution & Waste Management Program, which were implemented through 20 sub-programs by four different models. The first model was the 3 to 14-Days Program, the second model was the One-Semester Program, the third model was the One-Academic-year Program, and the forth model was the Long Term Program. Human resources involved in the program were the school administrator who realized the environmental problems and was the policy maker, the teachers who strongly committed to the program activities, and the students who enthusiastically participated in the program.

The Program activities were divided into 2 groups. The former group was the 18 sub-programs which were implemented outside the class room, and the latter group was the 2 sub-programs which were implemented in the class room. Budget resources of the program were supported mainly by the Government Fund and partly by the Parents Association, the Karat Co.,Ltd., the USAID, and the Thailand Environmental institute.

The implementation of the program resulted in the development of environmental condition in the school, the environmental preservation behavior of the students, the opportunities of the teachers to expose to new knowledge about environmental preservation, and the cooperation in environmental development between the school and the nearby communities.

Under certain conditions of the program implementation, some difficulties had arisen, i.e. the high number of the sub-programs which resulted in time constrain for the teachers responsible for the program activities, and the less possibilities to involve all students in some sub-programs.

ภาควิชา พลศึกษา  
สาขาวิชา สุขศึกษา  
ปีการศึกษา 2540

ลายมือชื่อนิติกร.....ดร.จกนัย งามพูนสงกุล.....  
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษา.....ดร. วรยุทธ.....  
ลายมือชื่ออาจารย์ที่ปรึกษาร่วม.....

## กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณาเป็นอย่างยิ่งจาก รองศาสตราจารย์ ดร. รัชณี ขวัญบุญจันทร์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ที่ได้ให้ความเมตตา ความเอาใจใส่ ทุ่มเวลาให้คำปรึกษา แนะนำ ตรวจสอบ และให้กำลังใจเป็นอย่างดีตลอด และขอขอบคุณ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร. ถาวรัตน์ ตุกกศรี ที่ได้คำปรึกษาวิทยานิพนธ์ในช่วงแรก

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้รับความกรุณา พร้อมทั้งความร่วมมืออย่างดียิ่งจากผู้อำนวยการ โรงเรียนสารวิทยา และ อาจารย์คมคาย มากบัว ที่ช่วยเหลือให้ความสะดวกในการเก็บรวบรวม ข้อมูล

ขอกราบขอบพระคุณ พระพรหมคุณาภรณ์ที่ให้ทุนการศึกษา และ ขอขอบคุณบัณฑิต วิทยาลัยที่ให้ทุนอุดหนุนการวิจัยครั้งนี้

ท้ายที่สุดขอขอบคุณ คุณพ่อ คุณแม่ ที่ น้อย และเพื่อนที่ให้การช่วยเหลือด้วยดีเสมอมา และที่จะลืมเสียไม่ได้ขอขอบคุณเพื่อนร่วมรุ่นทุกคนที่เป็นกำลังใจให้กันและกันจนสำเร็จการศึกษา ได้ รวมทั้งขอขอบคุณผู้ร่วมงานทุกท่านที่ให้ความสะดวกในการศึกษาครั้งนี้

กฤษมาลย์ มาแมนตกุล

สถาบันวิทยบริการ  
จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

## สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	ช
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ข
บทที่	
1 บทนำ.....	1
1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
1.3 ขอบเขตการวิจัย.....	3
1.4 คำจำกัดความที่ใช้ในการวิจัย.....	4
1.5 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	4
2 วรรณคดีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	5
2.1 ความหมายของสิ่งแวดลอม.....	5
2.2 ประเภทของสิ่งแวดลอม.....	6
2.3 สาเหตุของปัญหาสิ่งแวดลอม.....	7
2.4 นโยบายทางการศึกษา.....	8
2.5 ความสำคัญของสิ่งแวดลอมในโรงเรียน.....	10
2.6 ความหมายของสิ่งแวดลอมศึกษา.....	11
2.7 คุณลักษณะของสิ่งแวดลอมศึกษา.....	12
2.8 วัตถุประสงค์ทั่วไปของสิ่งแวดลอมศึกษา.....	14
2.9 การจัดเนื้อหาสาระในการสอนสิ่งแวดลอมศึกษา.....	14
2.10 หลักสูตรสิ่งแวดลอม.....	15
2.11 โครงการสิ่งแวดลอมศึกษา.....	29
2.12 หลักการจัดกิจกรรมสิ่งแวดลอมศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ.....	30
2.13 ปัจจัยที่มีผลต่อการจัดกิจกรรมการเรียนการสอนสิ่งแวดลอมศึกษา.....	31
2.14 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	45

## สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
<b>3 วิธีดำเนินการวิจัย</b>	
3.1 การดำเนินการคัดเลือกโรงเรียนที่จะศึกษา.....	51
3.2 การสร้างและเลือกเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย.....	53
3.3 แหล่งข้อมูลที่ใช้ในการศึกษา.....	54
3.4 ระยะเวลาในการเก็บข้อมูล.....	54
3.5 การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	55
3.6 การวิเคราะห์ข้อมูล.....	55
<b>4 บริบทของโรงเรียนและชุมชน.....</b>	<b>56</b>
<b>5 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล</b>	
5.1 ประวัติความเป็นมาในการจัดโครงการสิ่งแวดล้อม.....	65
5.2 นโยบายการจัดโครงการสิ่งแวดล้อมในเด็ก.....	67
5.3 แนวคิดเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน.....	69
5.4 โครงการสิ่งแวดล้อมในโรงเรียน.....	71
<b>6 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....</b>	<b>82</b>
รายการอ้างอิง.....	90
ภาคผนวก.....	94
ภาคผนวก ก.....	95
ภาคผนวก ข.....	97
ภาคผนวก ค.....	100
ภาคผนวก ง.....	124
ประวัติผู้เขียน.....	161